የሰ/መ/ቁ.123986

ግንቦት 18 ቀን 2009 ዓ.ም

ዳኞች፡- ብርሃኑ አመነዉ

በዕዉቀት በላይ

እንዳሻዉ አዳነ

ኃይሉ ነጋሽ

እትመት አሰፋ

አመልካች፡- አቶ መቻልደጉ ሰሙር ጠበቃ አብዱርሃማን ሰይድ ቀረቡ

ተጠሪ፡- የሚዛን አማን ከተማ ገቢዎች ባለስልጣን ቅ/ጽ/ቤት አልቀረቡም

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለዉ ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍ ር ድ

ለዚህ የሰበር ክርክር መነሻ የሆነው የአሁን አመልካች ተጠሪው ከ2000 እስከ 2005 ዓ.ም ባለዉ የግብር ዘመን በኦዲት ምርመራ ዉጤት ላይ በመመስረት የገቢ ግብር፣ አስተዳደራዊ መቀጫና ወለድን ጨምሮ ብር 2,779,095.30 ሲወስን የተጨማሪ እሴት ታክስ፣ አስተዳደራዊ መቀጫና ወለድ ደግሞ ብር 1,972,184.97 በመወሰን ጥር 30 ቀን 2006 ዓ.ም በተጻፉ የግብር ማስታወቂያ ደብዳቤዎች አሳዉቋል፡፡ አመልካች በዉሳኔዉ ቅር ተሰኝቶ ባቀረበዉ ይግባኝ መነሻነት የሚዛን አማን ከተማ አስተዳደር የግብር ይግባኝ ሰሚ ጉባኤ ግራ ቀኙን ካከራከረ በኃላ መርምሮ አመልካች ፍሬ ግብር እና ፍሬ ታክስ ሙሉ በሙሉ እንዲከፍል ሆኖ ከወለድ 25% ከፍሎ 75% እንዲነሳለት እንዲሁም አስተዳደራዊ መቀጮ ሙሉ በሙሉ እንዲነሳለት በመሻሻል ወስኗል፡፡

በዚህ ዉሳኔ ቅር ተሰኝተዉ ግራቀኙ ባቀረቡት ይግባኝ መነሻነት ጉዳዩን የተመለከተዉ የቤንች ማጂ ዞን የቤንች አካባቢ ከፍተኛ ፍ/ቤት ግራቀኙን ካከራከረ በኃላ መርምሮ ወለድ 75% እና አስተዳደራዊ መቀጮ ሙሉ በሙሉ ይነሳ ሲል የሰጠዉ ዉሳኔ ሕግን መሠረት ያላደረገ ነዉ በማለት ሲሽር ፍሬ ግብርና ፍሬ ታክሱን በተመለከተ በአግባቡ ሳይጣራ ሙሉ በሙሉ ይክፈል መባሉ ተገቢ አይደለም በማለት ሽሮት ግብር ይግባኝ ሰሚዉ ጉባኤ እንደገና አጣርቶ እንዲወስን ጉዳዩን በመመለስ ወስኗል፡፡

በዚህ ዉሳኔ ቅር ተሰኝቶ የአሁኑ ተጠሪ ባቀረበዉ ይግባኝ መነሻነት ጉዳዩን የተመለከተዉ የደቡብ ብ/ብ/ሕ ክልል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ግራቀኙን ካከራከረ በኃላ መርምሮ የዞኑ ከፍተኛ ፍ/ቤት የፍሬ ግብር እና የፍሬ ታክስ እንደገና ተጣርቶ እንዲወሰን ለጉባኤዉ መመለሱም ሆነ ጉባኤዉ አስቀድሞ በሰጠዉ ዉሳኔ ወለድ 75% እና አስተዳደራዊ መቀጮ ሙሉ በሙሉ እንዲነሳ መወሰኑ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት ነዉ በማለት በመሻር ወስኗል፡፡ ይህን ዉሳኔ በመቃወም የአሁን አመልካች ለክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት አቤቱታ ያቀረቡ ሲሆን ግራቀኙን ካከራከረ በኃላ የተጨማሪ እሴት ታክስ ጉዳይ በአዋጅ ቁጥር 285/94 መሰረት የፌዴራል ጉዳይ በመሆኑ ጉዳዩን ለማየት የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት ስልጣን የለዉም በማለት መዝገቡን በትዕዛዝ ዘግቶታል፡፡ አመልካች የሰበር አቤቱታ ያቀረቡት በክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት የተሰጠዉን ትዕዛዝ እና በክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የተሰጠዉን ዉሳኔ በመቃወም ለማስቀየር ነዉ፡፡

አመልካች ያቀረቡት የሰበር አቤቱታ ይዘት፡- ጉዳዩ የተጨማሪ እሴት ታክስ ክርክር ያለበት ስለሆነ የተጨማሪ እሴት ታክስ ጉዳይ በአዋጅ ቁጥር 285/94 መሰረት የፌዴራል ጉዳይ ነዉ በማለት የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት የደረሰበት ድምዳሜ ሕግን መሠረት ያደረገ አይደለም፡፡ ከአዋጅ ቁጥር 25/88 አንቀጽ 3 እና 2(3) ድንጋጌ አንጻር ጉዳዩ በፌዴራል ፍ/ቤቶች የወል ዳኝነት ስልጣን ሥር ይወድቃል ተብሎ ሊተረጎም አይገባም፡፡ አዋጁ በመላ አገሪቱ ተፈጻሚነት ያለዉ አዋጅ በመሆኑ፣ አዋጁን መሰረት አድርገዉ ክልሎች የተጨማሪ እሴት ታክስ ሕግን የሚያስከብሩና ታክሱን የሚሰበስቡ በመሆኑ በአዋጁ ላይ ለሚነሳ ክርክር በክልል ፍ/ቤቶች የመጨረሻ ዉሳኔ ሰጪ አካል የሆነዉ የሰበር ችሎት ስልጣን የለዉም መባሉ የአዋጁን አላማ ያልተከተለ ነዉ፡፡ በአዋጅ ቁጥር 285/94 አንቀጽ 43(4) መሰረት የይግባኝ አቀራረብ እና የግብር ይግባኝ ጉባኤ ስልጣንና ተግባር በተመለከተ የገቢ ግብር አዋጅ ተፈጻሚ እንደሚሆን የተደነገገ በመሆኑና አግባብነት ያለዉ የገቢ ግብር አዋጅ ቁጥር 56/95 የክልል አዋጅ በመሆኑ የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ጉዳዩን ለማየት ስልጣን አለዉ፡፡ በመሆኑም የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት ጉዳዩን እንዳያይ የሚከለክል ግልጽ ድንጋጌ በሌለበት ጉዳዩን የማየት ስልጣን የለኝም በማለት መዝጋቱ መሰረታዊ የሕግ ስህተት በመሆኑ ጉዳዩን አይቶ እንዲወስን ሊመለስለት ይገባል፡፡

የዞኑ ክፍተኛ ፍ/ቤት ስለ አዳሪ ቡና መረጃ ከዞኑ ግብይት መምሪያ አስቀርቦ ከመረመረ በኃላ ጉባኤዉ በገቢ ግብር አዋጅ ቁጥር 56/95 አንቀጽ 116(1/ሐ) ላይ የተመለከተዉን ማስረጃን አስቀርቦ የማጣራት ሥራዉን አለመስራቱን አረጋግጦ ዉሳኔዉን በመሻር እንደገና በማስረጃ አጣርቶ ዉሳኔ እንዲሰጥ መልሷል፡፡ ይህን ማድረጉ በሕግ ጉዳይ ላይ የተሰጠ ዉሳኔ አይደለም የሚያስብል ባለመሆኑ የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የከፍተኛ ፍ/ቤትን ዉሳኔ መሻሩ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ነዉ፡፡ እንዲሁም የከፍተኛዉን ፍ/ቤት ዉሳኔ ከሻረ በኃላ ጉዳዩን ወደ ጉባኤዉ መመለስ ሲገባዉ በዝምታ በማለፉና በተዘዋዋሪ መንገድ የተጠሪን ዉሳኔ ማጽናቱ

የሕግ ስህተት ነዉ፡፡ አመልካች ያቀረብኩት የሂሳብ መዝገብ ዉድቅ መደረጉም ስህተት ነዉ፡፡ ባቀረብኩት ሒሳብ መዝገብ ብቻ ግብር እና ተጨማሪ እሴት ታክስ ልከፍል ይገባል የሚል ክርክር ባላቀረብኩበት አግባብነት የሌላቸዉ ምክንያቶች አንስቶ በመተቸት እና አከራካሪዉን ጭብጥ ባለመረዳት የዞኑ ከፍተኛ ፍ/ቤት የሰጠዉን ዉሳኔ መሻሩ መሠረታዊ የሕግ ስህተት በመሆኑ የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ዉሳኔ ተሽሮ የዞኑ ከፍተኛ ፍ/ቤት ዉሳኔ ይጽናልኝ የሚል ነዉ፡፡

የአመልካች አቤቱታ ተመርምሮ ጉዳዩ የፌዴራል ጉዳይ መሆኑን የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት ገልጾታል፡፡ ይህ ከሆነ ደግሞ የክልሉ የግብር ይግባኝ ሰሚ ጉባኤ በሰጠዉ ዉሳኔ ላይ የክልሉ ከፍተኛ ፍ/ቤት ጉዳዩን በይግባኝ የማየት ስልጣን አለዉ ወይ? የሚለዉንና ይህን ተከትሎ የሰጠዉን ዉሳኔ አግባብነት ለማጣራት ሲባል ለሰበር ያስቀርባል የተባለ ሲሆን ተጠሪ መጥሪያ ደርሶት መጥሪያዉ ለክልሉ ገቢዎች ባለስልጣን ተብሎ እንዲቀየር አቤቱታ ቢያቀርብም ተቀባይነት በማጣቱ መልስ የመስጠት መብቱ ታልፏል፡፡

የጉዳዩ አመጣጥ በአጭሩ ከላይ የተመከተዉን የሚመስል ሲሆን አቤቱታዉ ለሰበር ያስቀርባል ሲባል ከተያዘዉ ጭብጥ እና አግባብነት ካላቸዉ ድንጋጌዎች ጋር በመገናዘብ መርምረናል፡፡ ጉዳዩን እንደመረመርነዉ ተጠሪ ከ2002 እስከ 2005 ዓ.ም ያለዉ የንግድ እንቅስቃሴ ኦዲት ከተደረገ በኃላ የገቢ ግብር፣ አስተዳደራዊ መቀጮና ወለድ እንዲሁም የተጨማሪ እሴት ታክስ አስተዳደራዊ መቀጮና ወለድ ጨምሮ የወሰነበት ሲሆን አመልካች ለግብር ይግባኝ ሰሚ ጉባኤ ይግባኝ አቅርቦ ፍሬ ግብሩን፣ ፍሬ ታክስ እና 25% ወለድ እንዲከፍል ሲወስን 75% ወለድ እና አስተዳደራዊ መቀጮ እንዲነሳለት ወስኗል፡፡ በግብር ይግባኝ ሰሚ ጉባኤ ዉሳኔ ባለመስማማት ግራቀኙ ለዞኑ ከፍተኛ ፍ/ቤት ይግባኝ ያቀረቡ ሲሆን በከፊል ወለድ እና አስተዳደራዊ መቀጮ ሙሉ በሙሉ እንዲነሳ መወሰኑ ስህተት መሆኑን ቢገልጽም ፍሬ ግብሩና ታክሱ በአግባቡ ሳይጣራ የተወሰነ ነዉ በማለት ዉሳኔዉን ሽሮት እንደገና ተጣርቶ እንዲወሰን ወደ ጉባኤዉ መልሶታል፡፡ የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በበኩሉ የዞኑ ከፍተኛ ፍ/ቤት የፍሬ ነገር ክርክሩ በግብር ይግባኝ ሰሚ ጉባኤ እንደገና እንዲጣራ የሰጠዉ ዉሳኔ የሕግ ስህተትን ከማረም ስልጣን ዉጪ ነዉ ሲል ሽሮት የተጠሪን ዉሳኔ በተዘዋዋሪ መንገድ አጽንቶታል፡፡

አመልካች ባቀረቡት አቤቱታ መነሻነት ጉዳዩን የተመለከተዉ የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት በበኩሉ ግራቀኙን ካከራከረ በኃላ የተጨማሪ እሴት ታክስ ጉዳይ በአዋጅ ቁጥር 285/94 መሰረት የፌዴራል ጉዳይ በመሆኑ በክልል ሰበር ሰሚ ችሎት ጉዳይ በመሆኑ ጉዳዩን ለማየት ስልጣን የለኝም በማለት መዝገቡን ዘግቶታል፡፡ የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት ጉዳዩ የፌዴራል በመሆኑ ጉዳዩን ለማየት ስልጣን የለኝም ማለቱ በአግባቡ ነዉ? ወይስ አይደለም የሚለዉን ጭብጥ ለመመለስ አግባብነት ያላቸዉን የሕግ ድንጋጌዎች እንመልከት፡፡

በመሠረቱ የተጨማሪ እሴት ታክስ የፌዴራል መንግስት የታክስ ስልጣን ሲሆን በአዋጅ ቁጥር 285/94 አንቀጽ 28(2) እና አንቀጽ 30 መሠረት ታክሱን የመሰብሰብና የማስተዳደር ስልጣን

ለፌዴራል ገቢዎችና ጉምሩክ ባለስልጣን የተሰጠ መሆኑ በግልጽ ተመልክቷል፡፡ የክልል የገቢዎች ባለስልጣን ቢሮዎች ተጨማሪ እሴት ታክስ የሚሰበስቡት ታክሱን የማስተዳደር የራሳቸዉ ስልጣን ኖሯቸዉ ሳይሆን ታክሱን ለማስተዳደር ካለዉ አመቺነት የተነሳ ስልጣን ባለዉ አካል በተሰጣቸዉ ዉክልና ነዉ፡፡ የክልሉ ገቢዎች ባለስልጣን የተጨማሪ እሴት ታክስን በዉክልና ማስተዳደሩ ብቻ ጉዳዩን የክልል ጉዳይ ሊያደርገዉ አይችልም፡፡ ከዚህ በተጨማሪ የአዋጁ አንቀጽ 43(3) በግልጽ እንደሚደነግገዉ በግብር ይግባኝ ሰሚ ጉባኤ ዉሳኔ ላይ የሚቀርበዉ ይግባኝ የሚስተናገደዉ በገቢ ግብር አዋጁ መሰረት መሆኑ ተመልክቷል፡፡ የገቢ ግብር አዋጅ ቁጥር 286/94 አንቀጽ 112 ደግሞ በግብር ይግባኝ ሰሚ ጉባኤ ዉሳኔ ላይ የሕግ ስህተት ተፈጽሟል የሚል ወገን ስልጣን ላለዉ ፍ/ቤት ይግባኝ ማቅረብ እንደሚችል ተመልክቷል፡፡ ስለሆነም የተጨማሪ እሴት ታክስ የፌዴራል ታክስ በመሆኑና የክልል የገቢዎች ቢሮዎች ታክሱን የሚያስተዳድሩት በዉክልና ስልጣናቸዉ በመሆኑ ምንም እንኳ ታክሱ የተወሰነዉ በክልሉ የገቢዎች ቢሮ ቅርንጫፍ ጽ/ቤት እና የግብር ይግባኝ ሰሚ ጉባኤ ቢሆንም የሕግ ስህተት አለበት የሚል ወገን ይግባኝ ማቅረብ የሚገባዉ ስልጣን ላለዉ የፌዴራል ፍ/ቤት ወይም የዉክልና ስልጣን ላለዉ የክልል ፍ/ቤት መሆን ይኖርበታል፡፡ ከዚህ አንጻር ጉዳዩ የፌዴራል ጉዳይ በመሆኑ የደቡብ ብ/ብ/ሕ ክልል ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ጉዳዩን ለማየት ስልጣን የለኝም ማለቱ የሚነቀፍ አይሆንም፡፡

በሌላ በኩል ምንም እንኳ የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ጉዳዩን ለማየት ስልጣን የለኝም ማለቱ ተገቢ ቢሆንም ቀጥሎ የሚነሳዉ ጥያቄ የዞኑ ከፍተኛ ፍ/ቤት እና የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ጉዳዩን ተመልክተዉ ዉሳኔ የሰጡበት ስልጣን ኖሯቸዉ ነዉ? ወይስ አይደለም የሚለዉ ነዉ፡፡ ጉዳዩ ከላይ እንደተገለጸዉ በፌዴራል ፍ/ቤቶች ስልጣን ስር የሚወድቅ ከሆነ በአዋጅ ቁጥር 25/88 አንቀጽ 11፣ በአዋጅ ቁጥር 285/94 አንቀጽ 43(4) እና በአዋጅ ቁጥር 286/94 አንቀጽ 112 መሠረት ግብር ይግባኝ ሰሚ ጉባኤ በሰጠዉ ዉሳኔ ላይ የሕግ ስህተት ተፈጽሟል የሚል ወገን ይግባኝ ሊያቀርብ የሚችለዉ ለፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ነዉ፡፡ በተያዘዉ ጉዳይ የስር ፍ/ቤቶች ጉዳዩን ዓይተዉ የወሰኑት የፌዴራል ጉዳይ መሆኑን ተገንዝበዉ ባላቸዉ የዉክልና ስልጣን ተጠቅመዉ ሳይሆን የክልል ጉዳይ ነዉ በሚል ነዉ፡፡ ከዚህ መገንዘብ የሚቻለዉ የዞኑ ከፍተኛ ፍ/ቤትም ሆነ የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ጉዳዩን የማየት የስረ-ነገር ስልጣን ሳይኖራቸዉ ጉዳዩን ተመልክተዉ መወሰናቸዉን ነዉ፡፡ ይህ ከሆነ ደግሞ የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የስር ፍ/ቤቶች የስረ-ነገር ስልጣን ሳይኖራቸዉ ስልጣን አለን በሚል በተሳሳተ ግንዛቤ የሰጡትን ዉሳኔ የማረም ኃለፊነት እያለበት ዉሳኔዉን ሳይሽር በዝምታ ማለፉ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ነዉ፡፡

ሲጠቃለል የተጨማሪ እሴት ታክስ ጉዳይ በፌዴራል ፍ/ቤቶች ስልጣን ስር የሚወድቅ ጉዳይ በመሆኑ የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት የስረ-ነገር ክርክሩን ተመልክቶ የመወሰን ስልጣን የለኝም ማለቱ ተገቢ ቢሆንም የዞኑ ከፍተኛ ፍ/ቤት እና የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት

ጉዳዩ የፌዴራል መሆኑን ሳይገነዘቡና ስልጣን ሳይኖራቸዉ የሰጡትን ዉሳኔ መሻር ሲገባዉ በዝምታ ማለፉ መሠረታዊ የሕግ ስህተት በመሆኑ ሊታረም የሚገባዉ ሆኖ ተገኝቷል፡፡ በመሆኑም የሚከተለዉ ዉሳኔ ተሰጥቷል፡፡

ዉ ሳ ኔ

1. የቤንች ማጂ ዞን የቤንች አካባቢ ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ 14511 ሐምሌ 15 ቀን 2007 ዓ.ም የሰጠዉ ዉሳኔም ሆነ የደቡብ ብ/ብ/ሕ/ክልል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ/ቁ 03164 መስከረም 21 ቀን 2008 ዓ.ም የሰጠዉ ዉሳኔ የስረ-ነገር ስልጣን ሳይኖራቸዉ የሰጧቸዉ ዉሳኔዎች በመሆናቸዉ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 348(1) መሠረት ተሽሯል፡፡
2. የደቡብ ብ/ብ/ሕ ክልል ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁ 03334 ጥር 26 ቀን 2008 ዓ.ም የሰጠዉ ትዕዛዝ ተሻሽሏል፡፡
3. የተጨማሪ እሴት ታክስ ጉዳይ በፌዴራል ፍርድ ቤቶች የስረ-ነገር ስልጣን ስር የሚወድቅ ጉዳይ በመሆኑ ጉዳዩን የማየት ስልጣን የፌዴራል ፍ/ቤቶች ስልጣን ነዉ ተብሏል፡፡
4. የዞኑ ከፍተኛ ፍ/ቤት እና የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የስረ-ነገር ስልጣን ሳይኖራቸዉ የሰጧቸዉ ዉሳኔዎች የተሻሩ በመሆናቸዉ ይህ ዉሳኔ ግራቀኙን በግብር ይግባኝ ሰሚ ጉባኤ ዉሳኔ ላይ ስልጣን ላለዉ ፍርድ ቤት ይግባኝ ከማቅረብ አይከለክልም ተብሎ ተወስኗል፡፡

መዝገቡ ተዘግቷል ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ቤ/ፍ